

KLEINE ZIELEN

VAN LOUIS COUPERUS
REGIE IVO VAN HOVE
INTERNL THEATER AMSTRDM

Rolverdeling op achterzijde

naar **Louis Couperus**

regie **Ivo van Hove**

bewerking **Koen Tachelet**

dramaturgie **Jan Peter Gerrits**

scenografie & licht **Jan Versweyveld**

muziek **Harry de Wit**

video **Theunis Zijlstra**

kostuums **An D'Huys**

coproductie **Ruhrtriennale**

ondersteund door **Amodo**

particulier producent **Helga Lasschuijt / Dirk Raes,**

Willem en Paula van der Schoot - van Voorst

assistentie regie **Olivier Diepenhorst**

assistentie scenografie **Bart van Merode**

assistentie muziek **Stan Verberkt**

assistentie kostuums **Aimée Gersons**

hoofd techniek & productie **Götz Schwörer**

productieleiding **Edith den Hamer**

techniek **Kevin Cuyvers, Joost Verlinden** (1e inspiciënten),

Rick Lautenschutz, Wim Ubbels (toneelmeesters), **Bart Coenen,**

Timo Merkies, Martijn Smolders, Jordi Wolswijk

kostuumatelier **Farida Bouhbouh, Jacolien Honders,**

Claudia Pellegrini (kleedwerk), **Wim van Vliet** (hoofd)

kap & grime **David Verswijveren**

uitvoering toneelbeeld **Kloosterboer Decor BV, Lano, Levtec**

constructieadvies **Pieter Pollemans**

castingadviezen **Hans Kemna**

fotografie **Jan Versweyveld**

beeldwerking **Henri Verhoef**

grafisch ontwerp **ITA studio, Serena Kloet**

communicatie **Marleen Koens**

druk **SSP Amsterdam**

met dank aan **Nesoptiek**

#kleinezielen

De voorstelling duurt circa 2u10, geen pauze.

Harry de Wit, H el ene Devos, Noortje Herlaar, Chris Nietvelt, Maria Kraakman,
Frieda Pittoors, Steven Van Watermeulen, Robert de Hoog, Gladbeck, 2017

Een familie heeft bescherming gezocht in een groot huis ver buiten de stad. Ze willen verandering, wensen een toekomst voor zichzelf. Ijverig zijn ze op zoek naar het geheim van een gelukkig leven. Allemaal familie in één huis, maar van samenleven is in eerste instantie geen sprake. De bloedverwanten zijn ontwricht door nare ervaringen uit het verleden en een schokkende gebeurtenis: een zelfdoding. Daardoor is een schemering over hen heen gevallen. Ook al leven ze samen, toch voelen ze zich vervreemd van elkaar. Hun angst om verlaten te worden, alleen te blijven, brengt hen in een persoonlijke crisis. Toch heeft juist die noodtoestand een zuiverende werking. Een buitenstaander komt in de familie. Een man met een missie. Nadat hij de wereld heeft leren kennen en de mens heeft gezien, wil hij nu zélf gezocht worden. Hij verlangt naar het totale gevoel voor één ander iemand. En dat inspireert. De huisgenoten worden nieuwsgierig naar elkaar. Voelen de drang naar elkaar te kijken, met elkaar te praten, elkaar te begrijpen. Zoeken de genegenheid en de tederheid weer op. Zo proberen ze een horizon te ontdekken die verder reikt dan hun donkere huis. In een proces van bewustwording leren ze het verleden los te laten en het heden te accepteren. Dat lijkt het enige mogelijke vertrekpunt voor verandering. Dan kunnen ze hun blik richten op de toekomst, nieuwe dingen ontdekken en zijn ze in staat ieder op zijn of haar manier de nieuwe tijd te begroeten.

Kleine zielen is het laatste deel van een trilogie die is gebaseerd op drie romans van een van Nederlands grootste schrijvers, Louis Couperus (1863-1923). Naar aanleiding van de trilogie typeerde Bas Heijne de grondtoon in zijn werk als ‘het zoeken van de mens naar houvast en betekenis in een universum waarin hij uiteindelijk van geen betekenis is’. Regisseur Ivo van Hove beschouwt Couperus als een tijdgenoot die de existentiële onrust van de mens verwoordt, ‘als iemand die in zijn werk de zenuwen van de 21ste eeuw raakt’.

Het perspectief van de trilogie is drie keer anders. Ze zoomt langzaam in van de maatschappij op de familie op het individu. *De stille kracht* gaat over de botsing tussen twee culturen: de ene schijnbaar open, rationeel en verlicht, de andere gesloten, magisch en mysterieus. Het op logica en het individu gestoelde Westen verliest de slijtageslag tegen de oude oosterse cultuur waarin het mystieke en rituele overheersen. De Nederlandse kolonisator gaat ten onder aan het stille verzet van de inheemse bevolking en de verwoestende werking van de natuur die hem lamslaagt. *De dingen die voorbijgaan* zoomt in op een familie die er geen meer is. Een doodgezwegen passie moord van lang geleden oefent een verstikkende invloed uit op de verschillende generaties. De getraumatiseerde familieleden leven verspreid over de wereld. Als in een ondergangssymfonie klonteren ze samen tot een koor dat het beeld oproept van dolenden in een grote wachtkamer, hopen op bevrijding.

Kleine zielen stelt de vraag wat er van het individu overblijft na het teloorgaan van de familie. Couperus stelt: ‘Er bestaat geen familie meer in de moderne samenleving. Ieder is zichzelf.’ Ivo van Hove tekent voor een associatieve regie die niet in de eerste plaats draait om het narratief, maar om de toestanden waarin de personages zich bevinden. Hoe kun je leven met het besef dat je maar een kleine ziel bent? Is het de moeite waard om dit leven te leven of is het beter om dood te gaan?

Aan het begin van het stuk verzucht Constance: ‘Leven wij hier? Ik bedoel, echt leven? Of vullen wij dit huis, en is daarmee alles gezegd.’ *Kleine zielen* tekent het portret van een zieke en geïndividualiseerde wereld waarin mensen elkaar en zichzelf in de crisis storten. Maar het laat zien dat het ook mogelijk is om eruit te komen.

Een *happy place* waar iedereen ongelukkig is: dat is de ruimte die scenograaf Jan Versweyveld voor *Kleine zielen* heeft vormgegeven. Centraal ligt een mooi en dik tapijt. Het is niet alleen de plaats van ontmoeting maar ook en vooral die waar men samen eenzaam is. Om het tapijt heen is een galerij opgetrokken: het is daar dat de familieleden zich terugtrekken. De ruimte onder de galerij is het terrein van de moeder. Zij wordt er omringd door planten en bomen. Het is de plek die het huis ontstijgt, die een vergezicht biedt op de wereld.

Net als bij *De stille kracht* en *De dingen die voorbijgaan* maakt Harry de Wit de soundtrack bij *Kleine zielen*. Aan de hand van live piano, celesta en harmonium schildert hij een door Couperus’ tijdgenoot Satie geïnspireerd klankpalet waarbij zowel het familie-huis als de bewoners ervan eigen thema’s en motieven krijgen die als muziekspeeldosjes – nu eens harmonisch, dan weer macaber – vanuit een openstaand raam komen aangevaaid. Een hand aangedreven windmachine zorgt ervoor dat de klanken telkens van karakter veranderen. Zo genereren ze een dynamiek en spanning die graadmeter zijn voor de toestand waarin de bewoners van het huis zich bevinden.

‘Toen ik pas bij jullie woonde, ik was droevig en jij vertelde een verhaal, een sprookje, over een ziel die naar grootheid verlangde, naar extase, en de ziel liep en liep, tot ze de extase vond. En toen de extase doofde, bleef er slechts een klein stukje van over, een heel klein stukje. En de ziel begreep dat dat kleine stukje genoeg was.’

– Gerdy

Koen Tachelet bewerkte zowel *Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan* als *De boeken der kleine zielen*. In een interview met Hester Meuleman zegt hij:

‘In *De boeken der kleine zielen* en *Van oude mensen* komt in feite een vergelijkbaar thema aan de orde, alleen is de benadering verschillend: waar *De boeken der kleine zielen* een blik in de toekomst werpt, werpt *Van oude mensen* een blik in het verleden. Daar gaat het namelijk over oude familiehi rarchie n, over de verstikende rol die familie kan spelen en hoe een familietaboe levens kan bepalen. Die taboes

komen voort uit het feit dat mensen bij alles wat ze ondernemen en rationeel onder controle denken te hebben op een gegeven moment worden gedwarsboomd door hun hartstochten, maar dat niet toe kunnen geven volgens de heersende familieregels. Die strakke regels geven dus een oude situatie weer, maar ze zitten nog wel in ons DNA en we herkennen ze nog steeds.

In *De boeken der kleine zielen* laat Couperus juist zien dat die oude regels afbrokkelen. Dat er een nieuwe samenleving ontstaat, waarin bevolkingsgroepen minder van elkaar gescheiden zijn en familiebanden en -regels

minder strikt, waarin het oude kolonialistische Nederland en de Haagse coterie n langzaam beginnen te verdwijnen. Hij voelde aan dat er verandering kwam, maar wist nog niet wat er voor in de plaats zou komen. Die spanning van het nieuwe, onbekende proef je nogal in *De boeken der kleine zielen* en is voor ons nog heel herkenbaar.

Verder laten beide boeken zien dat er pathologische verschijnselen ontstaan als je als familie alleen nog negativiteit produceert en daarbij alleen binnen je eigen groep opgesloten blijft. Depressie en verschillende vormen

van degeneratie komen in beide boeken terug. Overigens helpt het ook niet alle familiebanden dan maar af te laten brokkelen, zoals inmiddels is gebeurd. Er zijn nog nooit zoveel mensen depressief geweest als tegenwoordig het geval is. Dat is een zeer extreme vorm van opgesloten zijn: niet eens meer binnen een groep, maar alleen nog in jezelf.’

– uit: *Arabesken*, tijdschrift van het Louis Couperus Genootschap, nr. 49, juni 2017

KLEINE ZIELEN

Internationaal Theater Amsterdam

DO 23 — ZO 26 AUG

WO 29 AUG — ZO 02 SEP

ITA—extra

ENGELSE BOVENTITELING DO 23 — VR 31 AUG

NAGESPREK VR 24 & 31 AUG

INLEIDING WO 29 AUG

ITA—ensemble & gasten 18/19 **Hélène Devos, Fred Goessens, Janni Goslinga, Aus Greidanus jr., Marieke Heebink, Maarten Heijmans, Robert de Hoog, Hans Kesting, Hugo Koolschijn, Achraf Koutet, Maria Kraakman, Majd Mardo, Ramsey Nasr, Chris Nietvelt, Celia Nufaar, Frieda Pittoors, Halina Reijn, Gijs Scholten van Aschat, Bart Slegers, Eelco Smits, Steven Van Watermeulen, Claire Bender, Bart Bijmens, Violet Braeckman, Evgenia Brendes, Hajo Bruins, Thomas Cammaert, Charlie-Chan Dagelet, Mingus Dagelet, Katelijne Damen, Jip van den Dool, Khaldoun Alexander Elmecky, Barry Emond, Hubert Fermin, Malou Gorter, Wim van der Grijn, Abke Haring, Eva Heijnen, Noortje Herlaar, Stacyan Jackson, Gaité Jansen, Faas Jonkers, Emma Josten, Poema Kitseroo, Minne Koole, Djamila Landbrug, Rob Malasch, Joep Paddenburg, Massimo Pesik, Alwin Pulinckx, Dewi Reijs, Lineke Rijxman, David Roos, Vanja Rukavina, Luca Savazzi, Michael Schnörr, Harm Duco Schut, Truus te Selle, Camilla Siegertsz, Jip Smit, Josha Stradowski, Sidar Toksöz, Leon Voorberg, Carina de Vroome, Mandela Wee Wee, Maartje van de Wetering, Benjamin de Wit**

ITA.NL

Hoofdsponsor

accenture

Partners

CLIFFORD
CHANCE

A
M
D
O

Subsidiënten

ITA—ENSEMBLE 18/19

PREMIÈRES

EEN KLEIN LEVEN

van **Hanya Yanagihara**

regie **Ivo van Hove**

SEP, OKT 18, APR 19

HET HOUT

van **Jeroen Brouwers**

regie **Michiel van Erp**

NOV 18, APR 19

VALLENDE MAN

van **Don DeLillo**

regie **Julien Gosselin**

MRT 19

DOOD IN VENETIË

naar **Thomas Mann**

tekst **Ramsey Nasr**

regie **Ivo van Hove**

productie **ITA / Koninklijk**

Concertgebouworkest

APR 19

DE KERSENTUIN

van **Anton Tsjechov**

regie **Simon McBurney**

JUN 19

IN WANKEL EVENWICHT

van **Edward Albee**

regie **Maren E. Bjørseth**

productie **ITA2 /**

Toneelschuur Producties

MRT, APR 19

REPRISES

SCÈNES UIT EEN HUWELIJK

van **Ingmar Bergman**

regie **Ivo van Hove**

AUG, SEP 18, FEB, MRT 19

KLEINE ZIELEN

van **Louis Couperus**

regie **Ivo van Hove**

coproductie **Ruhrtriennale**

AUG, SEP 18

LA VOIX HUMAINE

van **Jean Cocteau**

regie **Ivo van Hove**

SEP, NOV 18

UIT HET LEVEN VAN

MARIONETTES

van **Ingmar Bergman**

regie **Nanouk Leopold**

OKT 18

HET JAAR VAN DE KREEFT

van **Hugo Claus**

regie **Luk Perceval**

NOV 18

DE STILLE KRACHT

van **Louis Couperus**

regie **Ivo van Hove**

coproductie **Ruhrtriennale**

NOV, DEC 18, APR 19

HUSBANDS AND WIVES

scenario **Woody Allen**

regie **Simon Stone**

DEC 18, FEB 19

IBSEN HUIS

van **Simon Stone**

naar **Henrik Ibsen**

regie **Simon Stone**

DEC 18

THE FOUNTAINHEAD

van **Ayn Rand**

regie **Ivo van Hove**

JAN 19

OEDIPUS

van **Robert Icke**

naar **Sophocles**

regie **Robert Icke**

MEI 19

NA DE REPETITIE / PERSONA

van **Ingmar Bergman**

regie **Ivo van Hove**

coproductie **Les Théâtres**

de la Ville de Luxembourg,

Maison des Arts de Créteil,

Théâtre de la Place Liège

AUG, SEP 18

DAGBOEK VAN EEN

VERDWENENE

componist **Leoš Janaček,**

Annelies Van Parys

regie **Ivo van Hove**

productie **Muziektheater**

Transparant

coproductie **ITA,**

Klarafestival, De Munt,

Kaaitheater, Les Théâtres

de la Ville de Luxembourg,

Operadagen Rotterdam

OKT, NOV 18, FEB 19

DE DINGEN DIE VOORBIJGAAN

van **Louis Couperus**

regie **Ivo van Hove**

productie **ITA / Toneelhuis**

coproductie **Ruhrtriennale**

OKT 18

DE ANDERE STEM

van **Ramsey Nasr**

regie **Ivo van Hove**

NOV 18

MEDEA

van **Simon Stone**

naar **Euripides**

regie **Simon Stone**

NOV 18, MRT 19

KINGS OF WAR

van **William Shakespeare**

regie **Ivo van Hove**

co-commissioners

Barbican, Théâtre National

de Chaillot, Wiener

Festwochen

coproductie **Blindman,**

Holland Festival,

Muziektheater Transparant

NOV, DEC 18, MEI 19

ITA—JUNIOR

XXX JR.

Over vriendschap

in Amsterdam

regie **Ilon Lodewijks,**

Hanna Timmers

MRT 19

Van der Welcke
Steven Van Watermeulen

Constance
Chris Nietvelt

Addy
Robert de Hoog

Mathilde
Maria Kraakman

Marietje
Hélène Devos

Gerdy
Noortje Herlaar

Moeder
Frieda Pittoors

Brauws
Hans Kesting

Gerrit
Aus Greidanus jr. (video)

live muziek
Harry de Wit